

Rozhovor s Domenico Bartoluccim

„Kantor byl tehdy něco
jako kněz“ ...

Domenico Bartolucci je jeden z nejznámějších chrámových hudebníků. V roce 1959 byl Piem XII. jmenován doživotním sbormistrem Capelly Sistiny a v roce 1997 byl z tohoto místa odvolán. Letošního roku byl na své místo opět slavnostně jmenován Benediktem XVI. Důvody můžeme najít v názorech maestra Bartolucciho, které přinášíme v rozhovoru, který s ním poté uskutečnil Riccardo Lenzi.

Mistře Bartolucci, vašich koncertů se zúčastnilo ne méně než šest papežů. Který z nich se podle vás v hudbě po odborné stránce vyznal nejlépe?

Ten poslední — Benedikt XVI. Hraje na klavír, má hluboké porozumění pro Mozarta, miluje liturgii Církve, a v důsledku toho klade velký důraz i na hudbu. Pius XII. měl také hudbu velmi rád a často hrával na housle. Sixtinská kaple pak za mnoho vděčí Janu XXIII. V roce 1959 mi dal povolení, abych obnovil Capellu Sistinu, která byla bohužel (částečně kvůli nemoci jejího předchozího ředitele Lorenza Perosiho) ve špatném stavu. Neměla již stabilní členy, hudební archiv ani zkušebnu. Takže jsme zkušebnu sehnali, falzetisty propustili, ustanovili jsme složení sboru a náhrady (finanční — pozn. př.) pro jeho členy a nakonec se ukázala i možnost založit dětský sbor. Pak přišel Pavel VI., ale ten vůbec neměl hudební sluch a netuším, do jaké míry byl vůbec schopen hudbu ocenit.

Byl Perosi tak říkajíc obnovitelem italského oratoria?

Perosi byl autentickým hudebníkem, člověkem zcela pohlčeným hudbou. Měl to štěstí, že řídil Capellu Sistinu právě v době motu proprio o posvátné hudbě, které správně usilovalo o její očistění od teatralnosti, do které zabředla. Byl by býval mohl dát nový impuls církevní hudbě, bohužel mu však chybělo odpovídající

porozumění pro polyfonii palestrinovské tradice a tradici Capelly Sistiny. Kromě toho také svěřil řízení gregoriánského chorálu svému zástupci! Jeho liturgické skladby se často vyznačovaly povrchním ceciliánským stylem, dost vzdáleným od dokonalé jednoty slova a hudby.

Perosi napodoboval Pucciniho...

Ale Puccini byl inteligentní člověk. A jeho fugy jsou nesrovnatelně lepší než Perosiho.

Nebyl Perosi v určitém smyslu vlastně

Pokračování na str. 4

Vážení čtenáři,

dostáváte do rukou výsledek mnohale-tého snažení Společnosti pro duchovní hudbu, nebo snad, doufejme, pouze samotný počátek toho výsledku — nulté číslo časopisu Psalterium, který se bude věnovat duchovní hudbě. A od příštího roku jedeme naostro. A hned na začátku se naskytá několik zásadních otázek.

Proč v době internetu vůbec papírový časopis? Inu, nová média nevytlačují stará. Po vynálezu knihtisku lidé nepřestali psát, po vynálezu rozhlasu nepřestali číst, po vynálezu televize nepřestali poslouchat. Času nemá nikdo nazbyt a webové stránky, na rozdíl od stránek papírových, si nikdo cestou do práce nebo v čekárně u zubaře neotevře. Takže od násilného ukončení časopisu Cyril v roce 1948 máme volnou díru na trhu či — řečeno vznešeněji — neobsazenou niku. A kdo jí má obsadit, když ne my, a kdy, když ne dnes. Naopak, konečně už nezačít by bylo zakopávání hřiven se všemi důsledky líčenými v Písmu.

Jaká díra na trhu? A co Varhaník? Na opuštěné roli naší duchovně-hudební publicistiky vyoral první brázdu Varhaník — časopis pro varhanickou praxi, jehož redakčnímu kolektivu se podařilo vybudovat doposud jediný trvalý profesní časopis. Pojem duchovní hudby se však netýká zdaleka jenom varhanické praxe. Duchovní hudba navíc není jen liturgická hudba římskokatolické církve. Chrámoví hudebníci vzorně spolupracovali (navzájem se vykrádali a vzájemně za sebe zaskakovali) už v dobách, kdy se vůbec nevědělo, že něco jako ekumenická spolupráce někdy v budoucnu vznikne. Existuje hudební sociologie, estetika, sémiotika, hudební historie a liturgika ne toliko aplikovaná. Existují gregoriánský chorál, sborové zpívání, o slovo se hlásí skladatelé a interpreti hudby současné. Všechny tyto oblasti potřebují šířeji a mezioborověji pojetou diskusi. Psalterium tedy rozhodně nechce přinést konkurenci, nýbrž rozšíření nabídky.

To zase bude nějaké tahání peněz z kapsy? Chrámoví hudebníci nepatří většinou mezi mohovitější vrstvy společnosti. Proto nabízíme zaslání časopisu zdarma všem členům SDH, všem členům

Pokračování na str. 3

Mezi nabídkou letních hudebních kurzů, rok od roku širší, doposud nebylo mnoho takových, kde by si varhaník, regenschori či kostelní zpěvák mohl doplnit své vzdělání, rozšířit obzor a setkat se s podobně smýšlejícími lidmi. V posledních letech se tímto směrem zaměřila letní škola duchovní hudby Convivium. Její letošní ročník se od těch předchozích lišil v některých podstatných detailech: pokud se předchozí dvě Convivia zapsala spíše jako prestižní kurzy staré hudby, letošní skromnější ročník byl jednoznačně zacílen na jednotlivé formy praktické liturgické služby.

Convivium pokračuje v sérii, započaté již před několika lety gregoriánskými kurzy Jiřího Hodiny „Canta et ambula“.

litu zázemí a služeb rozhodně nebylo čeho litovat. Novohradský klášter skýtal nijak okázalé, ale pohodlné bydlení, denně čisté příslušenství a znamenitou kuchyni. Každý den začínal a končil společnými chválami — samozřejmě zpívanými a chorálními (denně řádně nacvičovanými), konanými v klášterním kostele či v barokní kapitulní síni. Možnost denní účasti na mši sv. patřila k věci.

GREGORIÁNSKÝ CHORÁL A POLYFONIE

Hlavním tématem setkání byl gregoriánský chorál a jeho praktické ovládnutí — se zřetelem na ty části tisíciletého repertoáru, které je třeba si osvojit pro

Letní škola duchovní hudby Convivium 2006

Po dvou předchozích Conviviích, která proběhla v Želivu, se letos škola konala v jihočeských Nových Hradech, ve zdech nedávno opraveného kláštera servitů, tedy v podmínkách pro soustředění se na zpívanou liturgii ideálních. Týden v klášteře se proto blížil takřka hudebním exerciciím: o všechny praktické věci bylo profesionálně postaráno a účastník se mohl po celý krátký týden naplno věnovat tomu, kvůli čemu na kurs přijel. Týdenní kurzovné s ubytováním a plnou penzí činilo slabých pět tisíc korun, což není pro běžný rodinný rozpočet málo, ale v přepočtu na kva-

dnešní liturgii. Dvě třídy (začátečníky a pokročilé) si vzali na starosti zkušení choralisté: pražský Jiří Hodina a brněnský Josef Gerbrich. Účastníci se mohli nejen přiučit pohotovému čtení a zpěvu, ale i chorálu lépe porozumět a především veškeré poznatky okamžitě uvést do praxe při každodenním společném zpěvu. Pro ještě pokročilejší byl k dispozici kurs dirigování chorální scholy (Jiří Hodina). Ve třídě renesanční polyfonie měli zpěváci možnost zdokonalit se v interpretaci renesanční polyfonie pod vedením zkušeného sbormistra a hudebního historika Martina Horyny,

momentálně nejlepšího našeho specialisty na zpěv literátských bratrstev a renesanční kancionály.

Pod vedením Kláry Jelínkové (mj. absolventky pařížské École de Cathedrale) probíhal kurs práce s latinskými liturgickými texty. I když šlo o „jednotřídku“ pro lidi s různým stupněm zběhlosti v latině a liturgice, kurs byl inspirativní a potřebný pro všechny, téměř bez rozdílů předchozího vzdělání. Nešlo v něm totiž o špičkovou teologii, nýbrž o porozumění liturgické tradici a pochopení jejího stylu čtení a symbolického výkladu biblických textů.

Během celého kurzu byla otevřena „ambulance“ hlasového poradenství Veroniky Höslové. Škoda jen, že se neuskutečnila původně plánovaná třída východokřesťanského zpěvu — na druhou stranu to mnoha účastníkům ušetřilo řadu mučivých dilemat. Beztak byl program nabitý a leckteré zajímavé hodiny se časově překrývaly. Alespoň je na co se těšit příště.

Varhanní třída s Martinem Porubou

VARHANNÍ TŘÍDA

Zvláštní skupinu tvořili na Conviviu varhaníci, kterým intenzivní styl práce neumožňoval navštěvovat mnoho ostatních tříd: výuka probíhala dopoledne i odpoledne, zbytek času zabralo střídání na cvičném nástroji, který zapůjčila KTF UK (byl jen jeden prozíravý, který si vzal vlastní klávesy). Doslova od svítání do soumraku se jim věnoval Martin Poruba, dnes sbormistr a učitel v bavorském Freisingu, jehož

Zkouška polyfonní třídy s Martinem Horynou

si mnozí pamatují z let jeho působení v pražské katedrále — včetně doprovodu při dvou papežských návštěvách, z výuky varhaníků na arcidiecézních kurzech, z koncertů i liturgické služby v řadě kostelů. Výuku pojal jako rychlokurz improvizace se zaměřením na praktický liturgický provoz — tedy zejména na položení základů pro další rozvoj vlastní pohotové, stručné, formálně i stylově ujasněné improvizace na běžné kostelní písně. Kurs probíhal přímo pod gotickorenesanční klenbou klášterního kostela. Zdejší varhany byly před Convivem naladěny a během týdne několikrát seřizovány, přesto technické problémy přiučily varhaníky základní ctnosti: poradit si s každodenními zádrheli, a využít naopak předností každého nástroje. Odměnou jim bylo barevné bohatství dvoumanuálových varhan J. Schiffnera z roku 1907, zachovaných ve stavu původním, tedy nedotčeném a s ohledem na naše minulé poměry nepokáženém.

NEJEN VÝUKA, TAKÉ POBAVENÍ

Zmiňme ještě program doprovodných akcí — nejprve autobusový výlet po okolních kostelích a varhanách a pak dva koncerty pozvaných souborů. Dyškanti s odborným komentářem M. Horyny přítomné seznámili s bohatou a stále více objevovanou hudbou našich starých vícehlasých kancionálů. O inteligentní povyražení se pak postarala kapela Njorek, s jiskrou hrající (očividně vlastní) aranže moravských písní. Byl to nevěšdní kulturní zážitek sedět v sále honosného zámku, který si postavili Buqoyové, potomci to úspěš-

ných „válečných podnikatelů“ (jeden ze sálů byl na přání majitele přímo upraven jako vojenský stan), a sledovat obrácenou stranu mince, zašifrovanou do syrové řeči smutných i bujarých písniček o vojně a verbování.

ZPĚV PŘI LITURGIÍ

Snad ještě přínosnější než koncerty byly zpívané bohoslužby, o jejichž doprovod se společnými silami postarali sami frekventanti. Kromě každodenních společných chorálních nešpor a ranních chval to byly zejména sobotní nešpory v kostele, při kterých zazněly jiné i falsobordované části officia, spartované Martinem Horynou z pramene, pocházejícího přímo z Nových Hradů. Úvodní mše svatá, celebriovaná P. Vojtěchem Eliášem, demonstrovala to, že chorální proprium a ordinarium lze v případě naléhavé potřeby i odlistat. Závěrečnou nedělní (far ní) mši pak doprovodily zpěvy ze starých vícehlasých kancionálů a nelehké ordinarium a capella. Nový svět pak většinu účastníků otevřela řeckokatolická liturgie sv. Jana Zlatoústého s „prostopěním“, jak se nazývá společný liturgický zpěv lidu, který na slovanském východě nemusel nikdo znovu zavádět. Při návštěvě se ukázalo, že zpěv v církevní staroslověnině není nijak nevládnutelný. Až se člověk zastydl, že pro samý ekumenismus mnohdy víme žalostně málo o katolických východního obrádu — v první řadě o přirozené důstojnosti východní byzantské liturgie a o jazykovém bohatství (a přitom srozumitelnosti) staroslověnštiny, která nás spojuje s našimi cyrilometodějskými kořeny.

CONVIVIUM 2007

Každý, kdo užíval dobrodiní klášterních zdí, neplýtval svou pozorností, odolal svodům světa a nemařil volný čas v místním hostinci (byť jeho hudební sekce oplývala hojnou návštěvou a zdravými hlasy), ten se mohl plně účastnit pravého Convivia, tedy hostiny: stůl byl prostřen, hosté pozváni a každý se mohl občerstvit podle míry svého hladu a libůstek své chuti. Mnozí se přiučili, dozvěděli, dobili energii na další službu. Přejeme proto Conviviu i sobě, aby se konalo i v příštích letech, aby bylo na stejné nebo ještě vyšší úrovni, aby neslevilo ze svého liturgicko-praktického kurzu, a aby mělo stále hojnější účast. Sledujme toto periodikum nebo stránky www.sdh.cz — nová hostina je téměř připravena, všichni jsme zváni. (Zřejmě opět do kláštera v Želivu od 18. srpna — pozn. red.)

Tomáš Slavický

Pokračování ze str. 1

jednoty Musica Sacra a všem předplatitelům časopisu Varhaník, kteří čestně prohlásí, že objednávaný Varhaník také platí. Pro ostatní, kteří tedy spolkovost a informovanost v oblasti duchovní hudby nijak finančně nepřispívají bude roční předplatné Psalteria 200 Kč s dodáním na adresu v ČR.

A co zahraničí? Nadstandardní společná minulost nás spojuje zejména s chrámovými hudebníky na Slovensku. Problematika české a slovenské duchovní hudby si je blízká, existuje mnoho osobních kontaktů a přátelství. Proto budeme nejen v Psalteriu o Slovensku informovat a využívat slovenských autorů, ale budeme se snažit, aby časopis byl na Slovensku dostupný za podobných podmínek, jako v zemích koruny české. Jak si Psalterium objednat? Nejnornálnější tak, že navštívíte webové stránky <http://zpravodaj.sdh.cz>, podíváte se, jestli tam už náhodou nejste a vyplníte jednoduchý registrační formulář. Pokud nám pošlete e-mail na adresu psalterium@sdh.cz, budeme to mít o trochu složitější. Kdo nemá přístup k elektronickým sítím, nechť pošle obyčejný dopis na adresu redakce. Jak to bude s internetovou podobou Psalteria? Již vlastně existuje téměř dva roky. Je jí informační a diskusní server Blog duchovní hudby <http://blog.sdh.cz>, tam je možno diskutovat i uplatnit aktuální informace a články, pro které přece jen v papírovém časopise místo nezbyde. Tak tedy do toho. Můj nedostížný předchůdce Ferdinand Lehner by uzavřel slovy „Pracujeme a Pán Bůh pomůže!“, a já v rámci nutné inovace dodávám „Drzý čelo lepší než poplužní dvůr“.

Jiri! Kub

ROZHOVOR S DOMENICO BARTOLUCCIM

pokračování ze strany 1

heroldem současné vulgarizace posvátné hudby?

Přesně vzato nikoliv. Dnešní módou v kostelích jsou písničky inspirované popem a drnění kytar, na vině jsou však především oni pseudo-intelektuálové, kteří zosnovali současnou degeneraci liturgie a tím i hudby, s pohrdáním smetající dědictví minulosti s představou, že to bude kdovíjak přínosné pro lid. Pokud se hudební umění nenavráti ke své velikosti, místo aby bylo výrazem přizpůsobení či jakýmsi vedlejším produktem čehosi, nemá smysl se ptát na jeho funkci v Církvi. Já jsem sice proti kytarám, ale stejně tak proti povrchnosti ceciliánského hudebního hnutí — vždyť je to prakticky totéž. Naším mottem musí být: vraťme se ke gregoriánskému chorálu a k palestrinovské polyfonii a odtud pokračujme dále!

Co by měl Benedikt XVI. podniknout, aby se mu ve světě diskoték a iPodů podařilo uskutečnit jeho plán?

Velkolepý repertoár sakrální hudby, který se nám zachoval z minulosti, se skládá ze mší, offertorií, sponsorií — dříve neexistovalo nic takového jako liturgie bez hudby. Dnes pro tento repertoár není v nové liturgii místo, což je i důvodem nesouladu, který nemá smysl zastírat. Je to jako kdybyste chtěli po Michelangelovi,

aby namaloval Poslední soud na poštovní známku! Řekněte mi, prosím vás, jak je dnes vůbec možné provést Credo, nebo třeba jenom Gloria. Nejprve bychom se museli vrátit, alespoň při slavnostních mších a o svátcích, k liturgii, která poskytuje hudbě prostor, který jí náleží, a která se vyjadřuje univerzálním jazykem Církve — latinou. V Capelle Sistině jsem byl schopen udržet tradiční repertoár pouze díky koncertům. Jen pomyslete — Palestrinova Missa Papae Marcelli se u sv. Petra nezpívala od dob Jana XXIII.! Milostivě nám povolili provést ji na Palestrinovo výročí, a to si ji ještě přáli bez Credo — jenže tentokrát jsem odmítl ustoupit, takže se mše se zpívala celá.

Myslíte si, že věřící lid by se měl účastnit zpěvu gregoriánského chorálu při liturgii?

Ohledně interpretace gregoriánského chorálu je třeba rozlišovat. Část repertoáru, např. introity nebo offertoria, je extrémně náročná na interpretaci, takže ji lze svěřit pouze skutečným umělcům. Vedle toho existuje repertoár, který zpívá lid: mám na mysli třeba Missu De Angelis, procesionální zpěvy či hymny. Naslouchat, jak celé shromáždění zpívá Te Deum, Magnificat, či litanie — tj. hudbu, kterou si lidé přizpůsobili a přijali za vlastní, mi dříve působilo velké pohnutí. Dnes však i z těchto zpěvů zbylo jen pramálo. Gregoriánský chorál byl navíc znetvořen rytmickými a estetickými teoriemi solesmeských benediktinů. Chorál se zrodil v drsné době, a měl by být mužný a silný, ne jako ty jeho dnešní sladké a líbivé adaptace.

Nepřipadá vám, že hudební tradice minulosti se pomalu vytrácí?

Pokud zde není kontinuita, která by je

udržovala, tak jsou odsouzeny k zapomnění; to dá rozum. A současná liturgie jim rozhodně nijak neholduje... Jsem od přírody optimistou, ale posuzuji situaci realisticky a mám za to, že Napoleon bez generálů toho moc nedokáže. Dnešní heslo zní: „Běžte k lidem a dělejte, co jim na očích vidíte,“ ale to jsou jen prázdné řeči! Takhle budeme za chvíli oslavovat sami sebe a tajemství a krása Boží se nám vytratí. To, čeho jsme ve skutečnosti svědky, je úpadek Západu. Jeden africký biskup mi kdysi řekl: „Doufáme, že koncil neodstraní latinu z liturgie — jinak v mé zemi nastane babylón jazyků“.

Nebyl Jan Pavel II. v těchto věcech poněkud přizpůsobivý?

Navzdory mnoha apelům se během jeho pontifikátu krize pouze prohloubila. Někdy i samotné papežské celebrace přispívaly k upevnění tohoto nového stylu s tancem a hopsáním za zvuku tamtamů. Jednou jsem dokonce odešel se slovy: „Zavolejte mě zpátky, až ten tyjatr skončí.“ Jistě chápete, že když takhle vypadá příklad, který přichází od sv. Petra, jsou apely a stížnosti málo platné. Já jsem proti tomu protestoval vždy. A i když mě vyrazili pod záminkou, že jsem dovršil osmdesátku, nelituji toho, jak jsem se zachoval.

Co kdysi znamenalo být zpěvákem v Capelle Sistině?

Ten prostor a jeho sbor tvořili jednotu, právě tak jako tvořily jednotu liturgie a hudba. Hudba nebyla pouhou ozdůbkou, nýbrž vdechovala liturgickému textu život, a kantor byl tehdy vlastně něco jako kněz.

Je ale dneska možné komponovat ve stylu gregoriánského chorálu?

Mons. Bartolucci se nerozpakuje mluvit ostře o tom, co považuje za nešvary v hudbě liturgie

Především by to vyžadovalo znovuobjevit ducha solidnosti. Církev však udělala pravý opak: dala přednost primitivním, popem inspirovaným popěvkům, které jdou dobře do ucha. Chtěla se zalíbit lidu, a teď vidíme, k čemu to vedlo. Ale tohle není umění. Velkým uměním je vyjádřit velký obsah střídými prostředky.

Nevidíte dnes žádné skladatele, kteří by byli schopni takovou tradici vzkřísit?

To není věc schopnosti — tady prostě chybí potřebná atmosféra. Není to chyba hudebníků, ale toho, co se po nich žádá.

Vždyť ale mniši ze Santo Domingo de Silos prodali miliony cédéček gregoriánského chorálu; a je tu také Třetí symfonie Henryka Goreckého se svými středověkými názvuky...

To jsou konzumní fenomény, které mě příliš nezajímají.

Ale existují přece i respektovaní skladatelé, kteří postavili víru na přední místo, jako Pärt nebo Penderecki...

Ti ale nemají smysl pro liturgii. Mozart byl také velikán, přesto ale pochybuji, že jeho sakrální hudbě se daří v katedrálách úplně nejlépe. Gregoriánský chorál a Palestrina se však s liturgií snoubí dokonale.

Z toho, co psal Mozart, na nás jistě nedýchá nějaký hluboký náboženský cit. A přesto: v „et incarnatus est“ jeho Mše c-moll, ta sopránová partie ve dřevěch dokonale vyjadřuje tajemství Vtělení...

Nezapomínejte, že Mozartův otec byl ředitelem kůru, takže chtěl-nechtěl nasál mnoho z ducha Církve. V takových případech se vždy najde něco velmi konkrétního, většinou v dětství, co tuto duchovní hloubku vysvětluje. Pomyslete na Verdiho, který měl jako malý za svého prvního učitele hudby kněze a hrával na varhany při mších.

Necítíte se poněkud opuštěn, bez dědiců?

Nikdo jiný už nezbývá. Myslím, že jsem posledním ředitelem Capelly Sistinej.

Ale v Lipsku u sv. Tomáše působí šestnáctý kantor od dob Bachových...

V Německu, na poli protestantismu, si potomci autora Braniborských koncertů žárlivě střeží svoji identitu. Verdi správně poznamenal, že Němci jsou věrnými potomky Bacha, zatímco Italové degenerovanými potomky Palestriny.

Když jsme u Verdiho: velkolepá duchovní hudba nemusí být vždy použitelná pro liturgii...

Ovšemže. Verdiho Requiem nelze považovat za skladbu vhodnou pro liturgii, ale pomyslete, s jakou silou zprostředkovává smysl textu! Beethoven také: jen si poslechněte úvod Credo. Je to něco naprosto odlišného od ceciliánského hnutí. Jedná se o mistrovské kusy duchovní hudby, které mají náležité místo v koncertních síních.

Bruckner byl také velmi inspirovaný...

Bruckner má jednu chybu, a to zdlouhavost. Jeho Mše pro dechy je dost únavná.

Měl Mahler pravdu, když o něm řekl, že je to naplň Bůh a naplň hlupáček?

To je pravda. Má některé vynikající momenty, jako například mistrovství, s nímž psal pro smyčce. Pak to ale začal přehánět, no a potom...

A Mahlera máte rád?

Ten je jako Bruckner. Několik nádherných momentů, ale dost se opakuje. Po chvíli dostane člověk chuť jej okříknout: „Dost, to stačí, už je nám to jasné!“

Podle Ratzingera existuje jednak hudba jako masový fenomén, populární hudba, která se poměřuje svojí tržní hodnotou, a jednak hudba intelektuální vzdělanců, která je věnována nepočtené elitě...

To je hudba moderních autorů od Schönberga dál. Posvátná hudba se ale musí řídit duchem gregoriánského chorálu a respektovat liturgii. Kantor není v kostele jako umělec, nýbrž jako kazatel, jako ten, kdo káže skrze svůj zpěv.

Závidíte někdy východním církvím?

Ty neprovedly žádné změny, a udělaly dobře. Katolická církev zavrhlá sama sebe a svoji specifickou tvářnost — asi jako ženy, které podstoupí plastickou operaci: stanou se nepoznatelnými a občas se dostaví i vážné následky.

K hudbě vás přivedl váš otec?

Otec byl dělníkem v cihelně v Borgo San Lorenzo, ve florentské provincii. Miloval chrámový zpěv. A miloval také romantiku Verdiho a Donizettiho. V té době však zpíval každý: farmáři, když prikřývali

víno, ševci, když zpracovávali kůži. Na náměstích hrály kapely, na svátky přijeli z Florencie kapelníci a místní divadlo mělo dvě operní sezóny za rok. To všechno je dávno pryč.

V Itálii stát zastavil financování orchestrů a divadel...

Udělal dobře. Tahle tělesa mají příliš mnoho „mrtvé váhy“. Vezměte si třeba administrativní úředníky — nejdřív to bylo čtyři-pět lidí, teď je jich dvacet nebo pětadvacet.

V čem mohou být Palestrina, Lasso či Victoria aktuální?

Právě svým uměním vyjádřit velký obsah střídými prostředky. Palestrina je „otec zakladatel“, který jako první pochopil, co to obnáší, tvořit hudbu. Nahlédl nutnost kontrapunktické práce svázané s textem, na rozdíl od složitosti a všech těch pravidel vlámské školy.

Pro filosofa Schopenhauera je hudba vrcholem všeho umění, bezprostřední zpředmětnění Vůle. Mohla by být definována pro katolíky jako bezprostřední výraz Boha, jako Slovo?

Hudba je Umění s velkým U. Socha potřebuje mramor a architektura budovu. Hudbu však vidíte jen očima ducha, vstupuje přímo do vás. A Církev má zásluhu na tom, že ji ve svých kantoriích zkultivovala, že jí dala gramatiku a syntaxi. Hudba je duše světa, která se stala uměním. Zcela nepochybně disponuje člověka k tomu, aby objevil a přijal krásu Boží. To je důvod, proč je nyní více než kdy jindy třeba, aby ji Církev dokázala opět objevit.

24. června, v den koncertu v Sixtinské kapli, dirigovaného mistrem Bartoluccim k počtě Benedikta XVI. a v jeho přítomnosti. Podle www.chiesa.espressonline.it přeložil LuNo

Sixtinská kaple a Capella Sistina — jednota prostoru a sboru

VOX 006

Nebudeme-li tvořit pro Boha, nepřítel bude získávat půdu pod nohama a rozmůže se zneužívání umění. Kéž by křesťané naplnili umělecké školy tohoto světa a byli tak solí kulturního života. Budou-li křesťané na poli umění mlčet, „negativní krása“ se bude rozmáhat jako rakovina. Kde jsou křesťanští sochaři, malíři, hudebníci atd.? Umění není nemoc, které je nutné se vyhýbat, ale nástroj, jímž na tomto světě oslavujeme našeho Tvůrce. Poselství o Království má být Radostnou zvěstí v každé rovině společnosti: výzvou umělcům a ostatním, aby opustili křesťanské ghetto a byli solí světa. (Sir Leen La Rivière: Křesťan a tvořivost)

14. 10. 2006 se konal v kulturním domě Vltavská již třetí ročník benefičního hudebního festivalu VOX — letos tedy VOX 006. Na plakátu či letáčích jsme mohli číst: folk, rock, jazz, hip-hop, spirituály, worship... Tento „festival chce přinášet české hudební veřejnosti průřez tím nejlepším z tvorby kapel reflektujících poselství evangelia“, jak zní moto festivalu. Volně navazuje na deset ročníků festivalu VOX CLAMANTIS, který se v devadesátých letech stal známou, kvalitní a žánrově pestrou přehlídkou domácích i zahraničních účinkujících. Hudba prezentovaná na Voxu by měla být vyjádřením svobody uměleckého projevu bez hranic konfesí.

Pořadatelé festivalu byli: Sdružení Pyramida, ADCM Praha, hudební vydavatelství ROSA s.r.o. a Městská část Praha 7 a podpořili jej: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Kulturní dům Vltavská, Psalterium s.r.o. a Společnost pro duchovní hudbu. Benefiční výtěžek festivalu byl věnován na podporu rozvoje chráněného bydlení pro handicapované občany v Praze 7. Letos na festivalu vystoupily skupiny Con brio, Vockap, Bétel, Oboroh,

Wessani, !On, a na závěr festivalu slovenská skupina Richard Čanaky band. Za plánovanou skupinu Prorock, která na poslední chvíli odřekla z důvodů onemocnění 2 členů kapely, zaskočila skupina Veselá zubatá. Novinkou letošního festivalu byla soutěž „Nová tvář“ — pro začínající nebo méně známé kapely. Do této soutěže se prostřednictvím demonahrávek přihlásilo celkem 37 skupin, což pořadatele velmi příjemně překvapilo. Odborná porota neměla lehkou situaci, jak ze všech přihlášených kapel vybrat jen tři nejlepší, které měly živě vystoupit na začátku festivalu.

FOLK, ROCK, SPIRITUÁL I HIP-HOP

A že to nebylo jednoduché ani na festivalu samém se ukázalo při závěrečném hodnocení poroty. Ta byla rozdělena na dva tábory, a tak cenu Nová tvář — a s ní jako bonus jeden den natáčení v profesionálním studiu zdarma — dostaly dvě folkové kapely: A.M.ÚLET a Pranic. A hlasování publika dopadlo ještě jinak, divákům se nejvíce líbila třetí — rocková kapela Nehodící se škrtněte (nebo že by zapracovala praž-

Veselá Zubatá — Rudolf Brančovský

ská lobby příznivců ??), takže nakonec cenu Nová tvář dostaly všichni tři finalisté (na poslední chvíli se organizátorům podařilo zajistit i třetí studio!). Navíc již před festivalem se na internetu rozproudila diskuse o tom, co je to (nebo spíše kdo je to) „méně známá kapela“. Pro někoho byl někdo známý, pro jiného neznámý, zkrátka nečekaný problém. Ponaučení pro příště — bude nutné precizněji stanovit pravidla, pro koho je soutěž určena, a pro porotu změnit hlasovací systém.

Zpočátku spíše poloprázdný (poloplný ?!) sál se záhy docela zaplnil a atmosféra byla od samého začátku — i díky soutěži Nová tvář — velmi příjemná. Festival nabídl skutečně pestrou přehlídku současné křesťanské hudební scény a dá se říct, že všechny účinkující kapely svým způsobem a také „své“ publikum zaujaly! Samozřejmě každému se líbí něco jiného, někdo má raději folk (Bétel, A.M.ÚLET, Pranic), inteligentní jazz-folk (Con brio) nebo folk-rock (Oboroh), někdo dává přednost rocku (Veselá zubatá, !On). U takto zaměřených kapel bylo i pod pódiem patřičně živo! Konec konců proč ne. Mláď — pro které je takto žánrově zaměřený festival určen především — se potřebuje trochu vydovádět. Zajímavou novinkou letošního festivalu byla hip-hopová křesťanská skupina Wessani, která předvedla i break-dance. Na závěr festivalu vystoupila slovenská worshipová skupina Richard Čanaky, která měla náladu v sále opět poněkud „zklidnit“ a svými poprockovými chválami ji nasměrovat k vděčnosti našemu Pánu.

CO JE JEŠTĚ KŘEŠŤANSKÁ HUDBA?

Některým účastníkům (nebo spíše některým z organizátorů) vadily poně-

Z workshopu na závěr festivalu

Vokální kapela Vockap

kud „jadrnější“ texty skupiny Veselá zubatá, ale zdá se, že je obtížné — a značně individuální — stanovit hranice „kam až“ a „kam už ne“. Navíc jsme svědky neustálého postupného vývoje: co bylo před deseti lety „za hranicí“, je dnes přijímáno většinou zcela bez problémů. I já sám jsem prodělal dlouhou cestu v tom smyslu, co dokáží akceptovat jako „křesťanskou“ hudbu dnes a co jsem dokázal — nebo spíše nedokázal — akceptovat před 10, 20 lety. Asi největším „zlomem“ v mém chápání a přijímání moderní křesťanské hudby bylo — ještě za totality — setkání s americkou punk-rockovou skupinou „Undercover“ v holandském De Bronu na Christian Artist semináři. Byla to opravdu velmi tvrdá hudba, všichni čtyři členové kapely byli typickými „pankáči“ (účesy, oblečení, tetování) a po jejich odpoledním koncertě se mezi účastníky semináře rozvinula vášnivá debata — patří toto ještě na křesťanský hudební festival? Od jedné Američanky jsem se dozvěděl, že všichni čtyři jsou znovuzrození křesťané, bývalí pankáčci a narkomané! Ale skrze víru v Pána Ježíše byli z tohoto otroctví vysvobozeni a vzali si za úkol sloužit svědectvím především komunitě „punk“. Rozhodli se proto uspořádat velký „open air“ koncert, na který přišlo několik tisíc pankáčů. Po několika úvodních „neutrálních“ písních zařadili blok křesťanským písní a svá osobní svědectví o tom, jak je Ježíš Kristus vysvobodil z bíd a otroctví drog. Poté vyzvali posluchače, aby kdo chce, aby byl také Bohem vysvobozen, přišel během následující písně před pódium, že se za ně budou společně modlit. A pod pódium se nahrnulo asi 800 mladých lidí! Tehdy jsem si řekl — když může tyto kluky (nad kterými jsem trochu „ohrnoval“ nos) Bůh tak úžasným způsobem použít v prostředí, kde by asi každého „faráře“ či „kněze“ vypiska-

li, mám já právo je odsuzovat?? (A od té doby to nedělám). A pak přišel velký večerní koncert, na kterém zahráli svoje tři písně. První, co jejich frontman řekl (mimořádně to byl syn baptistického kazatele!), bylo: „Nevíme, nejsme si jisti, zda my na tento festival patříme, ale — byli jsme všichni ztraceni, na drogách, odsouzeni k „bílé“ smrti. Ale Ježíš nás vysvobodil, zachránil! Proto mu chceme vděčně sloužit. A přijali jsme poslání sloužit právě komunitě punk, jejíž bídu tak dobře známe. Proto vypadáme tak, jak vypadáme, protože kdybychom změnili svůj zevnějšek, už by nás nepřijali, takto nám ale věří!“ A pak zahráli píseň Svátý, svátý, svátý, Pán Bůh všemohoucí, v patřičném rockovém „kabátě“. Jejich upřímnost a bezprostřednost všechny přítomné v sále doslova odzbrojila a všichni jsme společně prožívali vděčnost našemu Pánu a Spasiteli.

„TO NEJLEPŠÍ DEJ SVĚMU PÁNU!“

Ale zpět k našemu festivalu: myslím si, že i u nás moderní křesťanská hudba bez ohledu na žánr (tvrďší či „měkčí“), může udělat hodně evangelizační práce, a navíc si myslím, že není jedno (nebo by nám nemělo být jedno!), co naši mladí křesťané (děti z věřících rodin, kteří ještě nemusí mít ve všem jasno) poslouchají. Zastávám názor, že každý hudební styl, žánr, může být použit pro „hudbu s poselstvím“, jak zněl také jeden z podtitulů festivalu. Hudba je přeci Boží dar a měla by sloužit především Jemu! Tím rozhodně nemyslím, že tato hudba ve všech svých podobách patří do bohoslužeb, to rozhodně ne! Ale život, to není jen bohoslužba, to je také práce, zábava, sport, kultura, odpočinek, relaxace... A tady má rozhodně dobrá křesťanská hudba — bez ohledu na žánr — své místo. Z tohoto pohledu hodnotím festival jednoznačně pozitivně!

Jako profesionální hudebníci bychom se měli snažit udělat maximum pro zkvalitnění této hudební oblasti — zdaleka ne všechno je na takové úrovni, jak by mělo či mohlo být. I tato hudba musí být především kvalitní, jak po stránce textové, tak hudební! Nestačí jen nadšení a touha hrát „pro Boží slávu“. Základem kvality není jen talent, ale také poctivé řemeslo. Bez něho to nejde. A tak bych si přál, aby co nejvíce mladých, nadšených „křesťanských“ hudebníků zatoužilo nejen hrát, ale také se patřičně vzdělávat, třeba se přihlásit na konzervatoř a pilně studovat! V jedné „kancionálové“ písni se zpívá: „... to nejlepší dej svému Pánu ...“. Jsem přesvědčen, že kdyby bylo v této oblasti více profesionálů, vypadala by naše současná křesťanská hudební scéna jinak — lépe! Alespoň tak se mi to jeví z mé současné pozice hudebního vydavatele, a někdy možná až příliš přísného kritika (to už je asi deformace povoláním!).

Libor Mathauser
ředitel hudeb. vydavatelství ROSA

MILÍ ČLENOVÉ SDH, MILÍ ČTENÁŘI,

vždy jsem si myslel, že hlavním posláním Společnosti pro duchovní hudbu je dávat dohromady nás, kúrovce. A tomu by také měla sloužit společenská rubrika tohoto časopisu. Doufám, že jsme ještě natolik nezlblbli z ochrany osobních údajů, že by nám to bránilo žít normálním společenským životem. Měli bychom se informovat, ale především si dělat radost tím, že budeme navzájem upozorňovat na naše narozeniny, svátky, svatby, pohřby a jiná podobná výročí.

Ty pohřby nezmiňuji z recese: máme velký zástup přátel — kúrovců na druhém břehu života, kteří nám fandí a přimlouvají se za nás, a jejich výročí bychom si také měli připomínat. Víte například, že 2.1.2007 bude mít 275. narozeniny svatovítský regenschori F. X. Brixí?

A co vy? Tak do toho! Pokud chcete udělat někomu radost či na něčí význačné jubileum upozornit (může být i výrazně mladší než F. X. Brixí), jsme připraveni vám-nám v tom pomoci otištěním takové zprávy v této společenské rubrice.

Například takhle:

GRATULUJEME a přejeme hodně Božího požehnání včetně radosti z duchovní hudby Pavlu Svobodovi z Prahy a Hostivíc, občasnému sbormistru u Panny Marie Sněžné v Praze a v kostele sv. Jakuba v Hostivících, členu výboru SDH, ke 45. narozeninám, které oslaví 9.4. 2007.

Pavel Svoboda

Inkulturace

Sestra v akci vs. Otcové (jesuiti) v akci
aneb

Hudba jesuitských redukcí z Latinské Ameriky není mrtvá

V rámci jesuitských jubileí navštívil Prahu při svém střeoevropském turné soubor Domenico Zipoli Ensemble, který se specializuje na propagaci hudby, která vznikala k větší slávě Boží a povznesení indiánů Jižní Ameriky. Široké veřejnosti je tato skvělá stopadesátiletá perioda s neslavným koncem známá z filmu Misie („Mission“ — překládá se také jako Míše). Soubor hrál a zpíval při večerní mši u sv. Ignáce a po ní následoval hodinový koncert se zajímavým výkladem.

Hráli skvěle a kdyby to nebylo z mnoha nezávislých stran zdokumentováno, nikdo z kritických posluchačů by neuvěřil, že tuto hudbu hodnou největších evropských mistrů skutečně hráli a zpívali a později i skládali před třemi sty lety pralesní indiáni. Na nástroje, které si sami vyrobili (jeden houslista hrál na vynikající nástroj domorodého houslaře), v chrámech, které si sami postavili.

Nejzajímavější informací však bylo to, že ona hudba není v zemi svého původu (konkrétně Paraguai) dnes mrtvá, ale žije a slouží svému původnímu cíli — oslavě Boží a povznesení indiánských kluků a děvčat. Projekt Sonidos de la tierra (Zvuky země) obnovuje výuku hry na hudební nástroje a zpěvu právě na tomto repertoáru. Hostující soubor měl vypůjčeny na turné i tři chlapce (12-18 let) z tohoto projektu. Violoncelista dojí krávy a vozí mléko na trh z vesničky, která je tak malá, že tam mají jen dva telefony (a tři komorní soubory), flétnista přišel „z ulice“ z bandy pouličních výrostků a živil

se před setkáním s touto hudbou všelijak. Houslista litoval, že krásy střední Evropy s ním nemůže obdivovat jeho kůň. Zkrátka a dobře, v Paraguai je dnes v rámci tohoto projektu 55 hudebních škol, ve kterých studuje tuto hudbu 4000 indiánských dětí. Studuje, miluje a rozumí jí.

Když se setká vysoká kultura (high-cult jako obdoba high-tech) s primitivními lidmi (ať jsou to již staří indiáni, současné indiánské děti ulice, barokní vesničan v Čechách či současný náš náctiletý), jsou dvě možnosti řešení. Buď rezignujeme na kulturu a budeme se snažit mluvit s primitivem jeho primitivním jazykem, nebo rezignujeme právě tak jako jesuité 17. a 18. století na dobové předsudky a povzneseme člověka jednoduchého na úroveň kultury vysoké. Ten primitiv je totiž člověk, a jako takový je povznesení schopný. Jak se do lesa volá, tak se z něj i ozývá. Mluvme a jednejme s primitivem jeho řečí, a třebaže se s ním možná domluvíme, zůstane nadále řečneme dokonale méně, než by být mohl. A povolání k dokonalosti (rozuměj povolání k růstu) máme přece všichni, ačkoliv k ní máme všichni také pěkně daleko.

První komunikační strategie je velmi populární, široce užívaná, její výsledky spíše problematické. Alespoň jsem si nějakého zvláštního pokroku v Česku, který by byl alespoň z dálky srovnatelný s 4000 hrajícími indiány v 55 střediscích v Paraguai, nevšiml. Druhý přístup tady téměř nikdo, natož pak s podpo-

Já jsem muzikant a přicházím k vám z Paraguaie, my jsme muzikanti, přicházíme k vám.

Z REDAKCE

Milí čtenáři,
uvítáme příspěvky a oznámení o činnosti, radostech i starostech vašich sborů a schol, názory varhaníků, náměty na články, informace o knihách a nahrávkách, zprávy o konaných koncertech, kursech a seminářích. Zajímají nás i odkazy na různé webové stránky, případně jejich stručná charakteristika či posouzení — zkrátka vše, co má vztah k duchovní hudbě a o čem byste chtěli v Psalteriu číst.

A jaký by to byl časopis bez obrázků! Můžete nám posílat fotografie z koncertů, pohledy na varhany, na kruchty a oratoře, do interiéru kostela, na místa, kde se odehrává hudební život farností a křesťanských společenství.

Děkujeme vám a těšíme se na vše, co se dozvíme a budeme moci zprostředkovat ostatním přátelé duchovní hudby.

-jš-

rou církve, zatím nevyzkoušel. Spiritus Sanctus Paraguaensis se přece od toho SS Bohemiae nebude zas tolik lišit. Spíše nám schází nějaký spiritus agens.

Když jsem v podtitulu již zmínil „Sestra v akci“, měl bych tu spojitost blíže konkretizovat. Tak zaprvé, film evokuje představu, že zpívat gospels je strašně jednoduché, takže stačí to zkusit a je to. Není. Není to tak jednoduché, úspěšné provozování každé sofistikované muziky (ke které gospels bezesporu patří) není nikdy zadarmo.

Zadruhé film naznačuje, že s lidmi, aby byla komunikace úspěšná, je nutno komunikovat jejich řečí. I to, jak ukazuje naopak film Misie, není pravda minimálně univerzální. O krásných a velkých věcech se nejlépe komunikuje a pro ně získává krásnou a velkou řečí. Nebazírujme však jen na rozdílech. V čem se Sestra v akci s Misií stoprocentně shoduje je poznání, že úspěšná může být jen taková evangelizace, která spojuje nadšení s nutnou dávkou profesionálního fortelu.

Tož, co s tím uděláme? Jak zkusit nějaké takové mission.cz?

Obrovskou výhodou je, že představitelé české provincie Tovaryšstva Ježíšova na koncertě byli a nyní vědí, že tato cesta funguje. Takže „společenská objednávka“ by byla. Kdo hledá spolupracovníky a nezbytná hmotná dobra v dobrém díle, ten je také nalezne. Jde jen o toho prvního nadšence, který je začne hledat.

Jiří Kub

Setkání chrámových sborů v Boru u Tachova

Letos se zúčastnilo 14 chrámových sborů a schol z nejrůznějších koutů plzeňské diecéze. Setkání se odehrávalo v chrámu sv. Mikuláše a bylo zahájeno mší sv., kterou celebroul biskup František Radvovský. Velkým zážitkem při bohoslužbě byl zpěv gregoriánského chorálu, protože ten nebývá příliš často slyšet. Odpoledne se pak při přehlídce každý sbor představil zhruba deseti až patnácti-

minutovým vystoupením. Tato přehlídka byla všemi účastníky bedlivě sledována, neboť jednotlivé sbory tady mohly porovnávat svou práci s prací ostatních a nechat se eventuálně inspirovat. Zastoupeny zde byly jak scholy a sbory, které už mají dlouholetou tradici, jako např. plzeňská Resonance, scholy od katedrály sv. Bartoloměje a od redemptoristů, tak i sbory scházející se teprve krát-

V sobotu 14. října se uskutečnilo v Boru u Tachova 8. setkání chrámových sborů. Na jeho průběh se zeptala Miroslava Pšeničky, ředitele kůru katedrály sv. Bartoloměje v Plzni, tisková mluvčí plzeňského biskupství Alena Ouředníková.

ce. Nejmladším co do doby trvání byl chrámový sbor z Domažlic, který vznikl teprve o letošních Velikonocích.

V podvečer všichni zazpívali při již tradičním vyvrcholení setkání, a sice při společném koncertu. Tentokrát se chrámem nesly hlasy 215 zpěváků, což byl skutečně silný zážitek pro zpěváky i pro posluchače. Oproti minulým letům jsme měli na programu nově ordinárium z Vánoční mše Stanislava Jelínka, a přestože účastníci měli možnost se jen krátce dopoledne sezpívat, výsledek byl vynikající.

Jsem přesvědčen, že úroveň těchto setkání rok od roku stoupá, stejně jako stoupá i počet zúčastněných, a jsem tomu velmi rád. Je třeba také ocenit jak nadšení účastníků, s nímž přijíždějí, tak jejich celoroční práci ve sborech. A rád bych také poděkoval naší hostitelské farnosti v Boru u Tachova v čele v P. Vladimírem Bornem, která nám obětavě umožnila akci uspořádat právě u nich.

VYRAZIT DO TMY NA RORÁTNÍ MŠI

Plzeňského regenschoriho Miroslava Pšeničky jsme se nemuseli ptát na zahajovací setkání letošního kursu pro varhaníky a sbormistry, protože výkonná redaktorka Psalteria se ho v sobotu 18. listopadu zúčastnila osobně. Michael Pospíšil nás zevrubně seznámil s historií těchto dodnes uchvacujících zpěvů a objasnil jejich duchovní i liturgický smysl. Varhaníci měli možnost improvizovat na přivezeném pozitivu, muzikanti využili příležitost vyzkoušet si řadu historických dechových nástrojů. Všichni jsme si zazpívali „Adventní písničky z českých barokních kancionálů“, které p. Pospíšil připravil a vyšly jako příloha Katolického týdeníku č. 48 ze 4. prosince. Součástí této přílohy byl i rozhovor, z kterého citujeme:

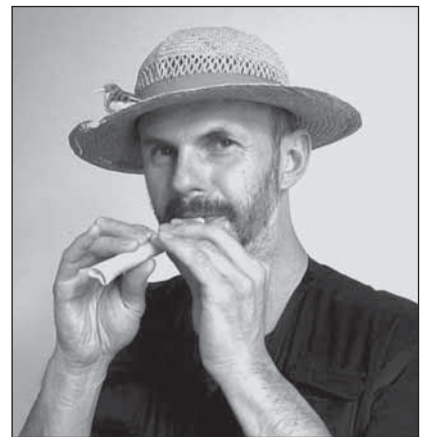
V ČEM VIDÍTE KOUZLO RORÁTŮ?

Velikou radostí je vnitřní ticho, ačkoliv se písničky a chvály mohou zpívat i zvučně. Někdo říká, že muzika je „prokomponované ticho“. A to ticho je radostí, se kterou také svým zpěvem vyjadřujeme souhlas s poselstvím toho, co zpíváme. Může nám to pomoci i v adventu pochroumaném rámem, uspěchaností nebo koleďami, které hrají celý prosinec všude, kam jen člověk vkročí. Roráty znamenají také vlastní aktivitu, investici času, snahu a úsilí se je učit — a nakonec třeba i vstát a vyrazit do zimy a tmy na rorátní mši. To musí zažít každý na vlastní kůži.

Kursy, které se konají již potřetí (vždy 3 setkání v roce), jsou velmi dobře přijímány nejen varhaníky a sbormistry, ale také zpěváky a zájemci o duchovní hudbu. Letos se znovu sejdou v Plzni u františkánů 13. ledna s Davidem Švecem na základy dirigování a 3. března s Martinem Horynou a skladbami Pardubického kancionálu na přípravu na další setkání chrámových sborů plzeňské diecéze. Miroslav Pšenička vydává kromě

toho Hudební občasník s texty o liturgii, s užitečnými informacemi a notovými přílohami. Právě v Plzni vznikla také první pobočka Společnosti pro duchovní hudbu. Panu regenschorimu přejeme dost sil a dobrých zpěváků, především Boží požehnání a děkujeme za vše, co do hudebního a duchovního života plzeňské diecéze přinesl.

Jarmila Štogrová

Lehnerovský apokryf

A NEB JAK BY DNES FERDINAND LEHNER PSALTERIUM UVEDL

Kristus učil kdysi apoštoly modlitbě. „Modliče se,“ pravil, „nemluvte mnoho, jako pohané, nýbrž rcete: Otče náš, jenž jsi na nebesích.“ Otčenáš jest pravzorem modlitby, každá prosba, která před trůnem Hospodinovým milostivého vyslyšení dojíti má, v Otčenáši více neb méně se zahrnovati, neb alespoň s ním souhlasiti musí; všeliká pravá modlitba jest zajisté toliko variací Otčenáše.

Však jako modlitba má též i hudba chrámová v Církvi katolické pravzor. Chorál jest jejím Otčenášem. Všeliká pravá hudba církevní má tedy býti variací chorálu; tím církevnější snad jest, čím bližší jest svým duchem chorálu, čím více však se vzdaluje od něj, tím více výbornosti pozbývá.

Druhdy však hudba církevní krásný úkol se zřetele pustila; mluvila ještě sice k člověku uměle, ale nedovedla již posouditi, která s Bohem mluvíti dlužno; řeč její byla velmi krásnou deklamací, ale modlitbou nebyla. Nezazlíte, když dovolím si poukázati na známé podobnosti v evangelium.

Církev má totiž dvě dcery, jimž dala určení, aby oslavovaly služby Boží. Starší dcera, vzavši původ z večeradla Jerusalemského, jest liturgie; druhá jest zpěv církevní, rovněž až do prvních věků křesťanských dosahující. Mladší dcera vzala od matky podíl, opustila mateřský dům, sloužíc světu a smyslnosti. Uprostřed bída však vzpomínala konečně na předešlé věky, poznala vlastní poblouzení a pravila sama u sebe: Vstanu a navrátím se k matce a vyznám: Matko! zhřešila jsem před tebou a před dvorem nebeským.

Kroky její urychlilo hnutí Ceciliánské. Církev, matka, plna radosti byvše nad návratem ztracené dcery, s otevřenou náručí v ústrety jí slovy svatého Pia X. přišla. Starší dcera, liturgie, však spolu s matkou církvi dlouho na místě domova letitého nezdržely se a ruku v ruce nové kraje hledati se vydaly, dceru mladší právě navrátilší se prozatím na místě domova původního zůstavily a bez proměny její znovu přijmouti se zdráhají.

Jakž zdařiti se má příchýlení nové, když mínění o tom, co z bohatství dcery mladší podržeti se má a co naopak zůstaviti a dále pak nového co přijmouti, se liší. Čekati však na dohodu a pravidla jasná s rukama v klíně složenými nelze! Jako Nikodém metru nového nenalézaje mírou starou měřil, tak i hudba církevní nenalézajíc dosaváde domova nového nemůže míry tak pracně znovunabyté návratem svým zúplna zanechat.

Obojí sestry mají pak sloužiti ku větší cti a slávě Boží a ku vzdělání věřících. 1. Necht se tedy přede vším vzdělává a pěstuje zpěv gregoriánský. 2. Zpěv figurální necht je

přesný a vážný a domu Božího důstojný, ne světský a divadelní. 3. Zpěvy v řeči mateřské složené schvalujeme a přejme sobě, aby zase povstaly literárské sbory. Lid pak Boží, kterého zajisté sbory chrámové i bratrstva literárská součástí jsou, necht přiměřený podíl na všech výše stojících součástech má. Ať se však nezpívají písně bludné, nejasné a které na světské upomínající, mysl roztržitou činí.

OBNOVME ZPĚV LITURGICKÝ!

Hudba církevní má se vyznačovati cudností, pokorou a svatým poklidem v melodii, harmonii a rytmu. Moderní hudba církevní vyznačuje se nevázaností, vychloubavostí a hřmotem bubnů a trub. Pravá hudba církevní má mysl zbožnou k oltáři obraceti, nynější hudba ji od oltáře odvrací. Zpěv chrámový má v prsou buditi city posvátné, má v duši roditi myšlenky vážné, má bytost celou nebeským poklidem naplňovati; nynější hudba chrámová z poklidu svatého vyrušuje, ano i v posvěcených Hospodinu stáncích hřmotem hudebních nástrojů na hluk světský připomíná. Obnovme panenský chorál, vyžeňme tančící bajaderu z posvátných síní. Vzbudme chorál gregoriánský! Církevní smýšlení toho vyžaduje.

OBNOVME ZPĚV CÍRKEVNÍ!

Svatý opat Prokop však ukázal, že netřeba odvrhovati šmahem vše, co v liturgii samé místo nemá. Nekázal dáblu odstoupiti, leč do pluhu jej zapřáhnuv, užitečné dílo s ním oraje konal. Tak i my konejme s tím, co by snad méně posvátného a chrámu hodného bylo, přesto však buďto krásné a líbezné jest nebo v čem lid zalíbení nachází a hudba církevní na svých toulkách tu i onde posbírala. Nemůže-li z důvodů spravedlivých ona hudba souputnicí liturgija býti, je přece jen diakonija — služba lásky — kde nejen chleba nedostává se bližním našim, ale i krásy a líbeznosti, které hudba ona dokáže uspokojiti. A touží-li duše lidská velikost svého nadšení z Pána svým vlastním a jediným způsobem vyjádřiti, zda svědectví ostatním (martyrja) nemá i zpěvem sobě vlastním podati?

V slavných života církevního dobách středověkých kláštery a duchovenstvo pěstovaly zpěv k předmětům vysokého učení školského náležející. A zpěv církevní v plném nalézal se květu, pokud jej tyto faktory v rukou měli. Když se ho však později kněžstvo vzdalo, octnulo se znenáhla v době krátké v úplné neznanosti umění toho velebného a potřebného. V každé osadě však vyskytne se člověk, jenž by zpěvu cvičil; v každé osadě farní, i v té nejmenší, lze založiti sbor literátův, který by řídil zpěv lidu v jazyku mateřském. K úkolu

tomu postačí muži hlas a hudební sluch mající, naučí se z kancionálu zpívati písně s průvodem varhan, a od nich je lid v krátké době pochyti. A lid náš dovede zpívati pěkně! V každé osadě lze zároveň zříditi farní školu zpěvní z dítek i z dospělejších se skládající, kde by se vyučovalo pravidelnému zpěvu podle not. Ve lhůtě dosti krátké lze pomocí této školy provozovati chorál gregoriánský, později i snadnější skladby vícehlasé.

Jaká má býti hudba církevní, aby posloužila Církvi, umění a světu? Co se má odstraniti? Čeho docíliti třeba? Jakými prostředky? Zodpovídati otázky tyto jest i nového Psalteria cílem. Boj vypovídáme zlořádům zahnízdivším se v stáncích Bohu posvěcených, na jichž odstranění ustavičně budeme naléhati.

Psalterium jest veřejnou hovornou, otevřenou všem přátelům čisté hudby církevní. Nám jest vzájemně seznámiti se a spojití k společnému dílu. Proto obracím se k velebnému duchovenstvu, ředitelům kůrů a přátelům hudebního umění církevního vůbec, aby zkušenosti, návrhy, rady i stesky zde pronášeli ku vzájemnému poučení a možnému odpojení.

Psalterium neopomene všimati si také hmotného zaopatření řiditelů kůrů. Každý dělník hoden jest mzdy své. Jsou chrámy chudé, nemající dostatečného záduší. V osadách takových vyskytnou se zajisté dobrodinci, kteří nápomocni budou, aby hudebniny potřebné zakoupily se a práce cvičitelův odměněna byla. Vyskytují-li se ve všech osadách křesťané obětovní, kteří na zřízení náčiní kostelního ochotně přispívají, zdaž péče pastýřská horlivého kněze nepomůže i těmto nedostatům? Jsou však též chrámy dostatečné záduší mající. Necht tedy přidají na oslavu služeb Božích. Čím mnedle oslavuje se bohoslužba vznešeněji ne-li zpěvem církevním?

Pěstujme tedy snahou společnou vznešené dílo důstojného zpěvu církevního. Má zajisté krásný zpěv církevní moc kouzelnou, která i ledové srdce zahřívá a mysl chladnou povznáší. Pracujme a Pán Bůh pomůže!

* P. Ferdinand Lehner (1837-1914) byl zakladatel a první předseda Obecné Jednoty Cyrillské, zakladatel Cyrilla, časopisu pro posvátnou hudbu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. O problémech, s kterými se potýkal, o jeho úctyhodné osobě a ještě úctyhodnějším díle se více dočtete v dalších číslech Psalteria. I když je pravděpodobné, že on by úvodník napsal nějak takto, neznamená to, že se redakční kolektiv Psalteria s těmito názory plně ztotožňuje.

Rok W. A. Mozarta připomíná letos svými pořady v Praze kdekdo. Není příliš divu — tento velký skladatel zanechal své stopy na řadě pražských míst; mezi prvními jsou jistě Bertramka a Stavovské divadlo. Zda ale zamířily jeho kroky i do malostranského kostela sv. Mikuláše, můžeme se jen dohadovat. Možná zde navštívil bohoslužby (byť o Mozartově zbožnosti si myslím nemusíme dělat přílišné iluze), možná ho přilákaly zdejší (hned několikery) varhany, snad chtěl také chvíli obdivovat jeho nádherný interiér... Toto všechno zůstane nejspíš již natrvalo pouhým prostorem pro nepodložené dohady a spekulace.

Nemůžeme-li však doložit Mozartovu návštěvu sv. Mikuláše, nemůžeme ani pominout, čím se tento kostel zapsal do Mozartova životopisu na jeho pohnutých stránkách: zatímco vídeňští s naprostým a nepochopitelným nezájmem nechali Mozartovy ostatky navždy spočinout v neoznačeném společném hrobě, pražští hudebníci a milovníci hudby se setkali u sv. Mikuláše, aby za zvuků Requiem Františka Antonína Rösslera-Rosettiho uctili památku mrtvého velikána. A tak není divu, jestliže se u příležitosti 250. výročí Mozartova narození uskutečnil cyklus koncertů „Mozartův rok v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně“.

Kůr kostela sv. Mikuláše — Malá Strana, Praha

udělat alespoň přibližný obraz o šíři Mozartovy tvorby.

A tak ve velikonoční době zazněly postupně dvě nejslavnější a nejznámější Mozartovy mše: C dur „Korunovační“ (KV 317) a c moll „Velká“ (KV 427), v předvečer slavnosti Nejsvětější

byl pak postaven na stylové konfrontaci barokních mariánských nešpor karlovarského skladatele Andrese Oswalda Richtera a kroměřížského Heinricha Ignaze Franze Bibera (podle dobových zvyklostí zazněly vybrané části z obou děl, zkombinované do jednoho litur-

Mozart a sv. Mikuláš

Cyklus koncertů v právě uplynulém jubilejním roce

Celý cyklus byl rozložen do 6 koncertů, v jejichž rámci zazněla a zazní (neboť ve chvíli psaní těchto řádek je jeden koncert ještě před námi) některá významná Mozartova chrámová díla. Je pochopitelné, že v šesti večerech nelze provést všechna Mozartova díla určená pro chrám; je jich příliš mnoho. Není ani v silách koncertní agentury, která se nejenom neopírá o žádné externí finanční zdroje, jako jsou granty, příspěvky či dotace, ale která navíc významně dotuje řadu aktivit Společnosti pro duchovní hudbu, jako jsou vzdělávací programy nebo opravy varhan, aby uspořádala v jednom roce tolik sborových a orchestrálních koncertů, kolik by bylo zapotřebí k provedení všech Mozartových děl s chrámovým obsahem. Volili jsme proto výběr ze slavných i méně známých skladeb tak, aby si posluchači (zvláště ti, kteří využili výhod předplatného) mohli

Trojice naopak téměř neznámá, málo hraná Missa Trinitatis (KV 167) z roku 1773. Moteto „Exsultate iubilante“ (KV 616) se slavným Alleluja si našlo místo na velikonoční neděli, zatímco Litaniae Lauretanae (KV 109) a Vesperae Solennes de Confessore (KV 339) doplněné jednou z Mozartových chrámových sonát pro varhany a smyčce, F dur (KV 145), zazněly v poslední zářijový den, v předvečer mariánského měsíce října.

Kromě Mozartových skladeb zazněly v cyklu i díla jiných skladatelů. Missa Trinitatis, která se od podstatné většiny figurálních mší liší tím, že neposkytuje žádný prostor sólovým zpěvákům, ale na druhé straně jsou v partituře předepsány čtyři trubky, byla přiléhavě a jistě ne nezajímavě doplněna Koncertem pro trubku a orchestr Es dur slavného Mozartova současníka Josepha Haydna. Říjnový koncert cyklu

gickými předpisy požadovaného celku) a Mozartovy nenápadné Missa brevis B dur (KV 275).

Jakkoli jsme byli nuceni vynechat mnoho velkých i malých děl (řada menších skladeb si ovšem našla místo v dalších koncertech u sv. Mikuláše, nezahrnutých do cyklu), přece jen si nelze představit Mozarta bez jeho slavného Requiem. Zazní jako závěrečný koncert cyklu ve čtvrtek 14. prosince 2006, v den, kdy si připomeneme 213. výročí jeho premiéry. Na koncert naváže zádušní mše (jíž bude předsedat generální vikář pražské arcidiecéze Mons. Michael Slavík), při níž budeme moci opět společně prosit Toho, k jehož oslavě Mozart svá chrámová díla vytvořil, aby naplnil věčnou radostí skladatele, jehož díla již přes dvě stě let naplňují radostí nás všechny.

Mgr. Vladimír Koronthály
dramaturg

VÁNOČNÍ KONCERTY V CHRÁMU SV. MIKULÁŠE NA MALÉ STRANĚ

V řadě koncertů pořádaných společností Psalterium v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně nesmí chybět cyklus Vánočních koncertů, na kterých je již tradičně uváděna skladba, která k vánočním svátkům neodmyslitelně patří — Česká mše vánoční J. J. Ryby „Hej mistře“.

Uspěchané týdny předvánočních příprav jsou za námi a je tu čas, kdy se můžeme na chvíli zastavit, vydechnout a zamyslet se nebo jen tak vnímat klid, mír a duchovní krásu věcí kolem nás. K navození pokojné atmosféry vánočních svátků přispívá snad u každého z nás nemalou měrou umění, ať už návštěva divadelního představení, poslech hudby či zhléd-

25.12. pondělí, v 17 hod.

Vánoční koncert

J. J. Ryba: Česká mše vánoční „Hej mistře“

26.12. úterý, v 17 hod.

Vánoční koncert

J. J. Ryba: Česká mše vánoční „Hej mistře“

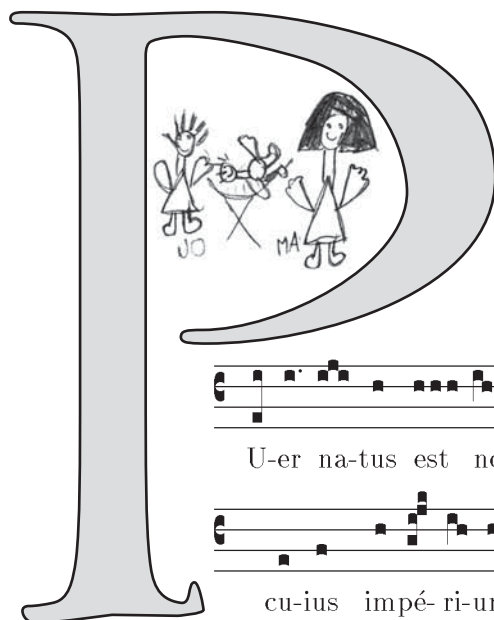
nutí výtvarného díla. Nabízíme Vám návštěvu koncertu pořádaného v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně, kde zážitek

z hudby je ještě umocněn jedinečným barokním prostorem jednoho z nejkrásnějších českých kostelů. Koncerty se konají 25. a 26. prosince, vždy od 17 hodin.

Účinkují:

Ivana Kvasničková — soprán, Kateřina Jalovcová — alt, Ondřej Socha — tenor, Tomáš Hanzl — bas, Cantores Pragenses, Sbor sv. Cecílie, Komorní orchestr sv. Cecílie, řídí Tomáš Čechal.

Milena Holomková

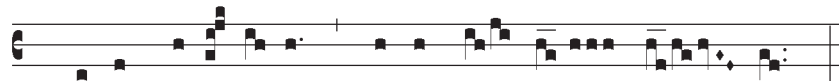

řeje všem členům i nečlenům Společnosti pro duchovní hudbu i všem přátelům i nepřátelům duchovní hudby vůbec požehnané prožití vánočních svátků a hodně radosti v provozování téže v roce 2007.

Výbor SDH a redakce Psalteria

U-er na-tus est no-bis, et fí-li-us da-tus est no-bis:

cu-ius impé-ri-um su-per hú-me-rum e-ius:

et vo-cá-bi-tur no-men e-ius, magni consí-li-i An-ge-lus.

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu.

Ročník 0, č. 0/2006. Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s.r.o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6, IČ 26448203, tel 220 181 295, psalterium@sdh.cz, <http://zpravodaj.sdh.cz>, <http://blog.sdh.cz>.

Šéfredaktor Jiří Kub. Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický. Výkonný redaktor Jarmila Štogrová. Design Jana Majcherová.

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30.10.2006, ISSN 1802-2774